

Оценочный лист. Фамилия, имя _____

№ задания	Задания	Максимальный балл	Баллы
1	Домашнее задание	5	
2	Диктант задач	16	
3	Задача	9	
4	Работа в группах	5	
5	Уравнение	5	
Общий результат		40	
Самооценка, отметка за урок			
ОЦЕНИ СЕБЯ			
<ul style="list-style-type: none"> ◇ 38 баллов и > – «10» ◇ 34–37 баллов – «9» ◇ 30–35 баллов – «8» ◇ 25–29 баллов – «7» ◇ 20–24 баллов – «6» ◇ 15–19 баллов – «5» ◇ 11–14 баллов – «4» ◇ 6–10 баллов – «3» 			

Дата поступления в редакцию: 11.04.2024

ПЛАН-КАНСПЕКТ УРОКА ПА ВУЧЭБНЫМ ПРАДМЕЦЕ “БЕЛАРУСКАЯ МОВА” Ё ІХ КЛАСЕ ПА ТЭМЕ “СКЛАДАНЫЯ СКАЗЫ З РОЗНЫМІ ВІДАМІ СУВЯЗІ ЧАСТАК”

Пушнова Алена Міхайлаўна

Мэта: замацаваць і паглыбіць веды па тэме “Складаны сказ”, пазнаёміцца са сказамі з рознымі відамі сувязі, сістэматызаваць веды па тэме; развіваць вуснае і пісьмовае маўленне, удасканалюваць умненне расстаўляць і тлумачыць знакі прыпынку ў складаных сказах з рознымі відамі сувязі частак, будаваць схемы, ужываць сказы ў вусным і пісьмовым маўленні; выхоўваць павагу да роднай мовы праз творы мастацкай літаратуры на ваенную тэматыку, суперажыванне да іншых людзей, пачуццё чалавечай годнасці, адказнасць за лёс Бацькаўшчыны (на аснове тэксту аповесці Васіля Быкава “Жураўліны крык”: да 100-годдзя з дня нараджэння пісьменніка).

Задачы:

дапамагчы вучням засвоіць і актуалізаваць веды вучняў па тэме ўрока;

садзейнічаць удасканаленню ўменняў знаходзіць складаныя сказы з рознымі відамі сувязі, будаваць схемы, рабіць сінтаксічны разбор;

развіваць у вучняў культуру вуснага і пісьмовага

маўлення, лагічнае мысленне, камунікацыйную культуру;

спрыяць выхаванню грамадзянска-патрыятычных пачуццяў да Радзімы, роднага краю, роднага слова.

Тып: камбінаваны ўрок з элементамі выкарыстання тэхналогіі крытычнага мыслення.

Форма правядзення: практыкум.

Абсталяванне: моўная табліца “Складаныя сказы з рознымі відамі сувязі частак”, раздатчны матэрыял (карткі з заданнямі), тэксты аповесці “Жураўліны крык” Васіля Быкава, выстава кніг Васіля Быкава.

Ход урока**I. Арганізацыйны момант.****1.1. Слова настаўніка.**

Кожны год наша Рэспубліка Беларусь адзначае вялікія святы – Дзень Перамогі, Дзень Незалежнасці. Беларускі народ аддае належнае сваім вызваліцелям, выказвае глыбокую ўдзячнасць усім ветэранам. Тое,

што здзейснілі нашы дарагія ветэраны здзейснілі ў ваенны і пасляваенны час, – гэта працяг барацьбы за незалежнасць, якую вялі нашы блізкія і далёкія продкі. Ваш галоўны абавязак – гэта вучоба. Вучоба – гэта праца. І толькі ад вашай працы будзе залежаць ваша будучае. Жадаю поспеху ад сумеснай дзейнасці. У добры шлях за новымі ведамі.

1.2. Праца з прыказкамі. На дошцы запісаны прыказкі. Якую з іх вы возьміце з сабой на ўрок? Чаму?

Хто працуе, той не сумуе.

Сам сябе не хвалі, няхай людзі пахваляць.

Хто пытае, той шмат знае.

1.3. Праца з эпіграфам¹. Прачытайце эпіграф да ўрока. Узгадайце па два беларускія словы, якія, на вашу думку, адпавядаюць эпіграфу. (*Мара, каханне, пяшчота, дабрывня, мір, шчасце, Перамога і інш.*)

1.4. Чытанне верша А. Вярцінскага “Урок спражэння”.

Падрыхтаваны вучань чытае верш.

II. Актуалізацыя ведаў.

2.1. Праца з лістамі-апытальнікамі.

На лістах пытання, вучні адказваюць на іх, падмацоўваючы свае адказы прыкладамі-сказами з твора “Жураўліны крык” В. Быкава.

1. Раскрыйце паняцце складаны сказ.

2. Пры дапамозе чаго звязваюцца часткі ў складаназлучаных сказах? (*Сэнсавай і злучальнай сувяззю пры дапамозе злучальных злучнікаў – спалучальных, супастаўляльных і размеркавальных злучнікаў*).

3. Як звязаны часткі ў бяззлучнікавым складаным сказе? (*Без злучнікаў, толькі па сэнсе і інтанацыя*).

4. Якія знакі прыпынку могуць ставіцца ў складаных бяззлучнікавых сказах? (*Коска, кропка з коскай, працяжнік, двухкропе*).

5. Раскажыце пра віды сувязі частак у складаназалежных сказах.

6. Назавіце віды даданых частак у складаназалежных сказах (*Дапаўняльныя, азначальныя, акалічнасныя*).

7. Як звязваюцца часткі складаназалежных сказаў з некалькімі даданымі часткамі? (*З дапамогай падпарадкавальных злучнікаў і злучальных слоў*).

2.2. Прыём “Кошык ідэй”.

Калі мы аб’яднаем усе сказы, якія паўтарылі ў адно цэлае, як вы лічыце, якую тэму будзем разглядаць?

Запісваем тэму ўрока “Складаныя сказы з рознымі відамі сувязі частак”.

Якія задачы паставім перад сабой? (*Сумесна з вучнямі ставім задачы*):

1) замацаваць... (веды па тэме “Складаны сказ”);

2) пазнаёміцца... (з складанымі сказами з рознымі відамі сувязі частак);

3) ужываць... (складаныя сказы з рознымі відамі сувязі частак у вусным і пісьмовым маўленні);

4) карыстацца... (складанымі сказами з рознымі відамі сувязі частак пры выкананні практычных заданняў).

III. Аперацыйна-пазнавальны этап.

3.1. Самастойная праца з падручнікам.

Падрыхтуйце лінгвістычнае паведамленне па тэме ўрока на аснове правіла з дапамогай алгарытму дзеянняў:

– даць паняцце складанаму сказу з рознымі відамі сувязі частак;

– вызначыць тыпы складаных сказаў з рознымі відамі сувязі частак (праца з энцыклапедыяй “Беларуская мова”);

– знакі прыпынку паміж часткамі ў складаных сказах з рознымі відамі сувязі частак.

Вучні самастойна разглядаюць параграф, рыхтуюць лінгвістычнае паведамленне па дадзеным алгарытме.

3.2. Праца з моўнай табліцай.

Разгледзьце і прааналізуйце табліцу “Складаныя сказы з рознымі відамі сувязі частак”. Адкажыце на пытанні:

– Чым складаныя сказы з рознымі відамі сувязі частак адрозніваюцца ад іншых тыпаў складаных сказаў?

– Назавіце мінімальную колькасць граматычных частак у такіх сказах.

– Якія віды сувязі сустракаюцца ў прапанаваных сказах?

IV. Вывучэнне і замацаванне новага матэрыялу.

4.1. Праца з падручнікам. Выкананне практыкавання 202 на с. 143.

4.2. Праца з карткамі.

Заданне: спішыце сказы, растлумачце ўмовы пастаноўкі знакаў прыпынку ў ім, пабудуйце схемы.

№1. А мне заўсёды страшнавата робіцца,

Як неба засцілае дымам шызым,

І жаласна звіняць у вокнах шыбы,

І нечая матуля сумна горбіцца. (П. Панчанка).

Лейтэнант недастаткова ведаў тых, з кім неўзбаве прыйдзеца яму падзяліць славу або смерць, але выбару ў яго не было. (В. Быкаў).

Адказы.

1. [], (як...), і [], і [].

2. [...тых], (з кім...), але [].

№2. *Пакуль не схапіліся, трэба недзе зашыцца, схавацца, а можа, і прарвацца з завода. У віхурастым пыле, які накрывае цэх, амаль нічога не было відаць, і ён ледзьве не сунуўся ў чорную прорву варонкі, дзе была бомба. (В. Быкаў “Жураўліны крык”).*

Адзіночныя белыя хмаркі застылі ў праменях сонца: яны не хочуць плыць, яны хочуць разам з людзьмі пацешыцца сонцам, якое ўжо не засцілае парахавы дым. (В. Быкаў “Жураўліны крык”).

Адказы.

1. [..., (які ...)], і [], (дзе...)

2. []: [], [], (якое...)

Праверка выкананага задання.

Трэнажор для вачэй.

4.3. Праца з тэкстам (па групам).

¹Эпіграф: “Ой, хацела мяне маці за чацвёртага аддаці... / У часе мінулаі вайны загінуў кожны чацвёрты жаніх...” (З народнай песні).

Група 1.

Сачыненне “Чалавек свайго лёсу” (падрыхтавала навучэнка IX класа Кошалева Марына).

Васіль Быкаў па праву лічыцца выдатным беларускім пісьменнікам. А шлях да гэтага прызнання не быў лёгкім. У абдымках лёсу яму ніколі не было ўтульна. Пераадоліць цяжкасці, якія выпалі на яго долю, вытрымаць знішчальную крытыку і прайсці выпрабаванні сумленнем было дадзена не кожнаму. Васіль Быкаў заўсёды заставаўся верным праўдзе жыцця, рашуча не прымаў аніякіх масак, за якімі іншыя спрабавалі схавць сваё сапраўднае аблічча.

Вялікая Айчынная вайна карэнным чынам паўплывала на творцу, яго цвёрдую грамадзянскую пазіцыю. Бадай, ўсё тое, што давалося зведаць Васілю Быкаву на вайсковым шляху, знайшло адлюстраванне ў яго аповесцях, скразным матывам якіх трэба, не сумненна, лічыць праблему выбару. *Гэта праблема выбару актуальная і зараз, асабліва сярод моладзі, бо перад кожным з нас адкрыты шлях: крочыць па жыцці сумленна і чэсна, або звярнуць убок, заблукацца, падацца зайздрасці, хлусні і гэтым самым непрыкметна для самага сябе апынуцца ў бездані.*

Васіль Быкаў – чалавек свайго лёсу. Паступова ў яго творчасці адбывалася набліжэнне да адлюстравання праблем сучаснасці. Нам, маладому пакаленню, будзе прасцей зрабіць жыццёвы выбар, калі будзем мець арыенцір на мужнасць і стойкасць быкаўскіх герояў.

Заданні да тэксту:

– Знайдзіце складаны сказ з рознымі відамі сувязі частак, расстаўце знакі прыпынку.

– Якія творы Васіля Быкава вам даводзілася чытаць? (“Незагойная рана”, “Жураўліны крык”, “Альпійская балада” і інш)

– Якая асноўная тэма ў творах пісьменніка? Паразважайце: ці лёгка заставацца моцным і бясстрашным, калі табе пагражае небяспека.

Група 2.

Нарыс “Дарогамі Перамогі” (падрыхтавала навучэнка IX класа Токарава Кіра).

Прайшло 80 гадоў, як закончылася вайна. Народ залячыў цяжкія раны. На месцы руін і папалішчаў выраслі новыя гарады і сёлы, залатой хваляй калышуща палеткі збажыны. Даўно зараслі акопы і траншэі. Але заўсёды з болей мы ўспрымаем радкі твораў, стужкі кінафільмаў, успаміны ветэранаў аб трагедыі народа ў ваеннае ліхалецце.

Калі я разглядаю фотаздымкі ветэранаў, то заўважаю, што ва ўсіх запалыя вочы, і гэта, напэўна, не ад старасці, а ад таго, што яны памятаюць аб тых, каго сярод іх няма, быццам часцінку глыбіні зроку яны аддалі тым, каго больш не ўбачаць, хто не можа бачыць.

Зямля і па-сённяшні дзень захоўвае сляды вайны. Як часта яшчэ знаходзяць у ёй смяротны груз – патроны, снарады, гранаты. Знаходзяць астанкі тых, хто загінуў на полі бою, загінуў са зброяй у руках, абараняючы наш сённяшні мірны дзень. У іх, напэўна, былі сем’і, магчыма, на фронт праводзілі іх жонкі, дзеці, іх цалавалі і бласлаўлялі матулі. *Ніхто зараз дакладна*

не скажа, хто яны, але мы ведаем, што гэта салдат вайны, які доўгім шляхам набліжаў Перамогу, ахвяраваў сабой дзеля жыцця іншых, каб быў ішчаслівы і свабодны твой народ, твая зямля. Няхай імёны многіх байцоў невядомы, але подзвіг іх бясстрашны.

Галоўныя ўдзельнікі гісторыі – людзі і час. Не забываць час – значыць, не забываць людзей. Не забываць людзей – памятаць пра час.

Заданні да тэксту:

– Знайдзіце складаныя сказы з рознымі відамі сувязі частак, пабудуйце схемы сказаў.

– Якая асноўная думка тэксту?

– Паразважайце, што кожны з нас можа зрабіць для тых, хто сваім здароўем, жыццём ахвяраў у імя Перамогі.

Група 3.

Эсэ “Быць беларусам” (падрыхтавала навучэнка IX класа Яцко Алёна).

Беларусь... Як шмат значыць гэта слова для нас – маладога пакалення. Гэта і родныя, знаёмыя з дзяцінства краявіды, і прыгожыя, працавітыя, сумленныя людзі. Гэта і родны дом, у якім нарадзіўся, і мілагучная матуліна калыханка, і сцежка, па якой пайшоў упершыню, і клёкат буслоў... Усё гэта і шмат чаго іншага – “Беларусь мая сінявокая”

Жыць у Беларусі і звацца беларусам паводле пашпарту – гэта не мой выбар. Мой выбар – быць Беларусам з вялікай літары, каб нашы продкі, тыя людзі, што загінулі дзеля наступных пакаленняў, ганарыліся намі з нябёсаў. *Можна шмат пісаць і гаварыць пафасных прамой, але самае галоўнае – зразумець, што самае каштоўнае для цябе: любіць, мацаваць і бараніць сваю сям’ю, бо гэта надмурак усяго, быць гаспадаром у сваёй хаце, сваім горадзе і сваёй краіне.*

Упэўнена: ёсць у кожнага з нас куточак зямлі, да якога мы заўжды імкнемся ўсімі лепшымі думкамі. Дзе б мы ні былі, куды б ні закінуў нас лёс, сілай незразумелай і неадольнай нас цягне туды, да дзяцінства нашага мілага, бо кожная такая сустрэча абяцае нямала: жыццё заўсёды здзіўляе радасцю свайго стварэння. І за справамі людзей, якія жывуць у гэтым дарагім для сэрца куточку, сочым асабліва раўніва і асабліва ўважліва. Менавіта для мяне гэтым куточкам з’яўляецца Шуміліншчына – край блакітных азёр, звонкіх і чыстых крыніц, пявучых бароў. Край, дзе крыляюць вольныя вятры, дзе песні, самыя звонкія і мілагучныя, лунаюць пад блакітным небам.

Заданні да тэксту:

– Вызначце складаныя сказы з рознымі відамі сувязі частак.

– Пабудуйце схемы сказаў.

– Зрабіце сінтаксічны разбор аднаго складанага сказа з рознымі відамі сувязі частак (на выбар, карыстаючыся парадкам і ўзорам разбору, змешчаным на с. 206).

– Паразважайце надсэнсам выразаў “Без чалавечнасці не будзе і вечнасці”, “Я ганаруся звацца беларусам...”

Праверка выкананага задання (чытанне тэкстаў, узаемаправерка).

Фізкультхвілінка.

Век дзяліся тым, што маеш, -
Хлебам-соллю, казкай-краскай.
Ну, а ў госці запрашаеш,
Гавары ўсім:

— ...*(Калі ласка)*!

А з табой як тое будзе,
То за шчодры знак усякі
Пакланіся добрым людзям
І скажы ім шчыра:

— ... *(Дзякуй)*!

4.4. Праца ў групах.

Заданне: Хто больш запіша прыказак пра Радзіму.
Прыкладныя адказы.

1. *Усякая птушка сваё гняздо бароніць.*
2. *Там жыццё рай, дзе родны край.*
3. *На Радзіме сон усюды салодкі.*
4. *На Радзіме і паміраць лягчэй.*
5. *Свая зямля – аснова жыцця.*
6. *Не было такой вайны, каб камякамі стралялі.*

4.5. Слова нстаўніка.

Любоў да ўсяго роднага можна перадаць па-рознаму: словам, фарбамі. Зараз мы з вамі ўбачым, як можна выказаць пачуцці сродкамі жывапісу праз рэпрадукцыі карцін беларускіх мастакоў на ваенную тэматыку Міхаіла Савіцкага (“Танец з факеламі”, “Вязень”, “Галгофа XX стагоддзя”), Яўгена Зайцава (“Абарона Брэсцкай крэпасці”), Уладзіміра Волкава (“У полі”).

Якія пачуцці выклікаюць у вас рэпрадукцыі? Выберыце з прапанаваных вамі прыказак пра Радзіму тыя, якія больш падыходзяць да рэпрадукцыі, што перад вамі.

Прыкладныя адказы: прыказкі 4, 5, 6.

V. Кантрольна-карэктыйны этап.

Тэставае заданне.

1. У складаным сказе з рознымі відамі сувязі можа быць:

- a) *тры часткі;*
- b) *дзе часткі;*
- в) *чатыры і больш частак.*

2. Дапішыце неабходны варыянт.

У складаных сказах з рознымі відамі сувязі часткі могуць быць звязаны:

- a) *злучальнай і падпарадкавальнай сувяззю;*
- b) *падпарадкавальнай і бяззлучнікавай сувяззю;*
- в) *злучальнай і бяззлучнікавай сувяззю;*
- г) _____.

3. Выберыце з прапанаваных сказаў складаныя сказы з рознымі відамі сувязі частак.

a) *Тут, дзе вучыўся і араць, і сеяць, адкуль панёс і песню ў свет сваю, я з пасівелай галавой стаю і слухаю*

асін журботны шэлест.

b) *Я прыйшоў да вас, каб сказаць, што няма на зямлі небыцця: будзе вечно пад сонцам граць залатое кола жыцця (К. Цвірка).*

в) *Спявайце, помнячы нязменна: пакуль паэты будуць пець – не быць Радзіме безыменнай, зямлі бацькоў не анямець! (Н. Гілевіч).*

г) *Калі нехта хоча, каб яго лічылі добрым, хай робіць добрыя справы (У. Караткевіч).*

д) *І хістаецца асока, і шуміць высокі бор, а ў душы не змаўкае струн вясёлых перабор.*

4. Складзіце з прапанаваных сказаў складаны сказ з рознымі відамі сувязі частак і запішыце. Расстаўце знакі прыпынку.

Сонца, відаць, ужо ўзышло. Але яно не магло прабіцца праз хмары. Хмары завесілі небасхіл.

5. Пабудуйце схему сказа.

VI. Замацаванне.

Метад “Кубік Блума” (вяртаемся да задач урока).

Вучань падкідвае кубік, на гранях якога напісаны словы “Даведаўся”, “Навучыўся”, “Паўтарыў”, “Замацаваў”, “Буду выкарыстоўваць”, “Спатрэбіцца”.

VII. Выстаўленне і каменціраванне адзнак.

VIII. Дамашняе заданне.

Параграфы 30–31.

Дыферэнцыраваныя заданні (на выбар):

1. Практыкаванне 203.
2. Напісаць замалёўку на тэму “Жыві і помні”.
3. Напісаць сачыненне-мініяцюру ў публіцыстычным стылі “Спявае жыццё на маёй Беларусі”.

IX. Падвядзенне вынікаў урока. Рэфлексія.

Метад “Ланцужок пажаданняў і кампліментаў”.

Вучні звяртаюцца з кампліментамі ці пажаданнямі да сябе і іншых. Заканчвае ланцужок пажаданняў настаўнік.

Слова настаўніка.

Я завяршаю ўрок з добрым настроем, бо сёння наша праца сапраўды была спакойнай, дружнай і стваральнай. Хачу пажадаць вам, дарагія мае вучні:

Каб вы заўжды, з малых гадоў

Шчаслівымі былі.

Расцілі шчырую любоў

Да роднае зямлі.

Хай будзе светлы ваш узлёт

Да новых спраў, сябры!

Няхай прыносіць вам жыццё

Найлепшыя дары.

Дата поступления в редакцию: 14.04.2024